Henna Virkkunen
Euroopan parlamentin jäsen
09E165, 60, rue Wiertz, B-1047 Bruxelles

7.4.2021

Lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta EU-politiikasta VNS 7/2020 vp

Kiitän liikenne- ja viestintävaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selonteosta EU-politiikasta.

Valtioneuvoston EU-selonteot ovat keskeinen keino käydä kansallista keskustelua Suomen EU-politiikasta ja unionin suunnasta. Kyse ei ole rutiininomaisesta prosessista tai asiakirjasta, sillä valtioneuvoston laajempia EU-selontekoja on tehty aiemmin vasta kaksi kertaa EU-jäsenyytemme aikana.

Nyt valiokunnan käsittelyssä oleva EU-selonteko on sisällöltään kattava listaus meneillään olevista sekä odotettavissa olevista EU-lainsäädäntöhankkeista ja muista unionin politiikkaa tulevina vuosina määrittävistä aloitteista, joihin asiakirjassa ilmaistaan valtioneuvoston kanta. Selkeää priorisointia Suomen kansallisten painopisteiden osalta ei asiakirjassa tehdä ja selonteosta puuttuu näin tarvittava strateginen ote. Pidän tätä valitettavana.

Parhaimmillaan valtioneuvoston EU-selonteko voisi olla alku laajalle keskustelulle Suomen tavoitteista liittyen mm. unionin talouteen, turvallisuusyhteistyöhön, ulkopolitiikan rakenteisiin, perusarvoihin, maahanmuuttopolitiikkaan tai ympäristökysymyksiin sekä nyt alkavaan EU:n tulevaisuuskonfrenssiin liittyen.

Infrastruktuuri-investointeihin saatava vauhtia

Euroopan talouskasvun keskeisiä hidasteita ovat innovaatioiden puute, rapistuva infrastruktuuri sekä julkisten ja yksityisten investointien liian matala taso. Tästä syystä myös Suomen EU-politiikan poikkileikkaavaksi painopisteeksi tulisi nostaa uuden kasvun luominen.

Tarvitsemme yhteisiä EU-tason investointeja koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin, puolustukseen, sekä moderniin infrastruktuuriin, erityisesti nopeisiin digi- ja raideyhteyksiin. Kun neuvotteluita EU:n monivuotisesta rahoituskehyksestä käydään, olisi tärkeää painottaa juuri uutta kasvua luovien rahoitusohjelmien kasvattamista. Se olisi sekä yksittäisen jäsenmaan että koko Euroopan etu ja vahvistaisi koko Euroopan kilpailukykyä ja menestystä tulevaisuudessa.

EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevissa neuvotteluissa Suomen valtioneuvosto ei ole tehnyt edellä kuvattua priorisointia, eikä tällaista priorisointia tehdä myöskään valtioneuvoston EU-selonteossa. Tämä linjaus tulisi kuitenkin tehdä rohkeasti jo nyt käsillä olevan monivuotisen rahoituskehyksen alussa, jotta se todellisuudessa ohjaisi Suomen EU-politiikkaa myös tätä seuraavan rahoituskehyksen valmisteluvaiheessa.

Tältä osin myös selonteon rakenteen ja otteen olisi oltava strategisempi, jotta sillä olisi kykyä toimia Suomen EU-politiikkaa kokoavana ja koordinoivana asiakirjana. Nykyisellään selonteko suhtautuu neutraalisti tai varovaisen myönteisesti laajaan joukkoon unionin piirissä

esitettyjä aloitteita ja tulevia lainsäädäntöhankkeita, mutta ei kykene asettamaan pitkän tähtäimen strategista suuntaa Suomen EU-politiikalle. Tämä olisi EU-selonteon keskeinen rooli, jota silti tulisi voimallisesti peräänkuuluttaa.

Siirtymä kohti vähäpäästöistä liikennettä

EU-tason liikennepolitiikan keskiössä on tulevina vuosina oltava selkeästi liikenteen ilmastopäästöjen laskeminen ripeästi kaikilla eri liikennesektoreilla. 2030 päästötavoitteet ovat edessä investointien näkökulmasta erittäin pian, politiikkatoimien olisi tähdättävä jo nyt suoraviivaisemmin vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteeseen.

Suomen EU-poliittisen vaikuttamisen keskiöön on nostettava entistä selkeämmin panostukset nopeisiin rajat ylittäviin infrastruktuurihankkeisiin, jotta voimme korvata maantie- ja lentoliikennettä nopeilla raideyhteyksillä. Suomen nopeiden raideyhteyksien kehittäminen ja yhdistäminen tiiviisti EU-liikenneverkkoihin erityisesti Rail Baltica -hankkeen kautta on tässä avainasemassa.

Liikenteen päästöjen radikaali vähentäminen vaatii teknologianeutraalia ja laaja-alaista lähestymistapaa. Euroopan eri alueilla ja eri liikennemuodoilla on erilaiset mahdollisuudet liikenteen päästöjen vähentämiseen. Tarvitaan useita eri vaihtoehtoja. Siksi on varmistettava että EU-tason sääntely ohjaa monipuolisesti erilaisten saatavilla olevien kestävien käyttövoimien käyttöönottoon.

Suomen kannalta on tällä hetkellä ongelmallista, että bioenergiaratkaisujen kestävyyteen liittyy paljon väärinkäsityksiä ja bioenergiaa kyseenalaistetaan voimakkaastikin EU-tasolla. Suomi kuuluu uusiutuvien liikenteen polttoaineiden osalta Euroopan edelläkävijöihin. Suomen on otettava aktiivisempi vaikuttajan rooli ja edistettävä määrätietoisesti kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja niitä tukevan infrastruktuurin rakentamista liikenteen päästöjen merkittävänä vähentäjänä eri liikennemuodoissa.

Liikenteen vetyratkaisujen osalta tarvitaan niin ikään teknologianeutraalia lähestymistapaa. Vetysektori on vasta kehitysvaiheessa ja nyt tarvitaan ensisijaisesti innovaatioita kannustavaa tulevaisuuskestävää säätelyä, jonka keskiössä ovat panostukset vetyteknologioiden tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Liikenteen sähköistämisen osalta Suomen kannattaa profiloitua kestävän akkutuotannon maana ja pyrkiä aktiivisesti eurooppalaisen akkuekosysteemin keskiöön. Suomen uniikkia vahvuutta, koko arvoketjun hallintaa raaka-aineista aina akkujen kierrätykseen ja uusiokäyttöön asti, tulee edistää järjestelmällisesti EU-tasolla.

Vauhtia Euroopan digiloikkaan

Euroopan unionin tulevaisuuden kilpailukyky ratkaistaan pitkälti sillä, kuinka menestymme digitaalisessa taloudessa. EU-alue on jäänyt huomattavasti jälkeen Japanista, Koreasta, Yhdysvalloista ja viime vuosina jopa Kiinasta, kun verrataan T&K-investointeja suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tutkimus- ja kehitysinvestointeja on sekä kansallisesti että EU-budjetin kautta huomattavasti lisättävä, jotta pystymme vastaamaan isoihin globaaleihin haasteisiin, sekä teollisuuden ja yhteiskuntien uudistamisen tarpeisiin.

Suomen tulee EU-tasolla vauhdittaa erityisesti investointeja nopeisiin, moderneihin tietoliikenneyhteyksiin kuten 5G-verkkoihin ja rajat ylittäviin kaapeleihin. Investointeja on suunnattava kunnianhimoisesti myös uuteen digitaaliseen infrastruktuuriin, jolla voidaan edistää massadatan käsittelyn ja uusien pilvipalveluiden vaatimien supertietokoneiden kehitystä.

On varmistettava, että sääntelyllä ei tukahduteta uusia ideoita, vaan luodaan EU-alueelle sellainen yhtenäinen digitaalinen sisämarkkina, joka kannustaa yrityksiä investoimaan, innovoimaan ja kasvattamaan digitaalista yritystoimintaa nimenomaan Euroopassa.

Digitaalisessa taloudessa menestys perustuu hyvin vahvasti ihmisten osaamiselle. Tässä EU-alueella on isoja puutteita. Joka kolmannella EU:n alueella työskentelevällä ihmisellä ja 40 prosentilla kaikista aikuisista on heikot digitaaliset taidot. 70 prosenttia EU-alueen yrityksistä katsoo, että työvoiman heikot digitaaliset taidot ovat este investoinneille.

Suomessa sekä kansalaisten digitaidot että ICT-ammattilaisten osuus työvoimasta ovat EU-alueen ehdotonta kärkeä. Koko sisämarkkinan toiminnan, kilpailukyvyn ja vetovoiman kannalta osaamisen puute koskettaa kuitenkin myös Suomea. Vaikka koulutuspolitiikka sinänsä kuuluu kansalliseen päätösvaltaan, Suomi on koulutusta ja osaamista koskevissa kannanotoissaan kansainvälisesti kokoaan suureopi. Siksi EU-tasolla Suomen tulee ottaa johtajuutta nimenomaan osaamisen edistämisessä ja vauhdittaa myös EU-ohjelmien kautta investointeja sekä kansalaisten perusosaamiseen ja digitaitoihin, että ICT-alan ammattilaisten koulutukseen.

Jyväskylässä 7.4.2021

Henna Virkkunen (EPP)
Euroopan parlamentin jäsen
Teollisuus-, energia- ja tutkimusvaliokunnan jäsen
Liikenne- ja matkailuvaliokunnan jäsen